



## ARKUSZ 1

Numer zadania	Odpowiedzi/Przykładowe odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Moje punkty
1.	Wskazane stwierdzenie z tekstu Barbary Jankowskiej znajduje potwierdzenie w tekście Krzysztofa Koziela. U Jankowskiej podkreślono, że nie ma w mózgu konkretnego miejsca, które pozwala człowiekowi zrozumieć muzykę. Koziół pisze o próbie lokalizacji ośrodków mózgowych, które są odpowiedzialne np. za umiejętność odbioru muzyki. Autor podejrzewa, że w mózgu nie ma jednej struktury, której zadaniem byłby odbiór muzyki. Struktur tych może być więcej i mogą one funkcjonować oddzielnie – każda z nich może być odpowiedzialna za inne zadanie.	1	
2.	W obu tekstach znajduje się potwierdzenie tezy, że muzyka jest stymulatorem ruchów ciała. Krzysztof Koziół zwraca uwagę, że podczas odbioru muzyki człowiek może na przykład klaskać, bo muzyka wpływa na pierwszorzędową korę ruchową w mózgu. Podobna uwaga znajduje się w tekście Barbary Jankowskiej, która zwraca uwagę, że ciało może wprawiać się w ruch nawet wtedy, gdy człowiek tylko wyobraża sobie muzykę i np. uderza palcami w stół.	1	
3.	W tekście Krzysztofa Koziela znajduje się dowód na rozwój mózgu człowieka pod wpływem muzyki. Koziół przywołuje przykład Bedřicha Smetany, który w pewnym momencie życia został dotknięty głuchotą, a jednak nie przestał tworzyć. Prawdopodobnie gra na instrumentach i komponowanie muzyki rozwinęły u niego pamięć do tego stopnia, że mógł potem w głowie odtwarzać melodie i układać je w innych tonacjach. Jest to dowód na wyjątkowe znaczenie rozwoju możliwości mózgu przez muzykę.	1	
4.	1. P, 2. F, 3. F	1	
5.	<b>Fakt:</b> Odbiór muzyki odbywa się w dwóch fazach: kognitywnej i afektywnej. <b>Opinia:</b> Moim zdaniem pisarz i kompozytor pracują tak samo, tyle że działają po prostu na innym materiale.  <b>Fakt:</b> Regularne zajęcia muzyczne pomagają w rozwijaniu umiejętności czytania oraz umiejętności matematycznych. <b>Opinia:</b> Kontakt z muzyką może być wyjątkową okazją do treningu mózgu, dlatego uważam, że powinno to być wykorzystywane w szkołach na wszystkich etapach edukacji.	4	
6.	<b>Tytuł tekstu Krzysztofa Koziela jest modyfikacją związku frazeologicznego: komuś coś w duszy gra.</b> <b>Związek modyfikacji z treścią tekstu:</b> Jednym z celów tekstu Koziela jest odkrycie mechanizmów, jakie zachodzą w mózgu człowieka w momencie percepcji i przetwarzania muzyki. Tekst bada, co się dzieje, kiedy w mózgu dosłownie gra muzyka. W tekście nie chodzi więc jedynie o odczuwanie czegoś w intensywny, emocjonalny sposób (coś w duszy gra), lecz o naukowe sprawdzenie, w jaki sposób ludzki mózg odbiera melodie (coś w mózgu gra). Stąd uzasadniona na użytek tekstu modyfikacja związku frazeologicznego.	1	

7.	<p><b>Przykładowa odpowiedź na 4 punkty:</b> Teksty Kozięła i Jankowskiej poruszają zagadnienie spojrzenia różnych dziedzin nauki na muzykę. Kozięł przyjmuje perspektywę biologiczną, dlatego też omawia, jaką rolę odgrywają poszczególne części mózgu w procesie odbioru i przetwarzania muzyki. Jankowska opiera się na ustaleniach psychologii muzyki i neurodydaktyki, zwracając uwagę na dwie fazy odbioru muzyki – kognitywną, związaną z powstawaniem reprezentacji muzyki w umyśle człowieka, i afektywną – związaną z ludzkimi emocjami. Oboje autorzy są zgodni co do tego, że istnieje związek między muzyką a motoryką ciała. Muzyka przyczynia się również do doskonalenia ludzkiego mózgu (85 słów).</p>	4	
8.	<p>Utwór Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej jest reinterpretacją mitu o Narcyzie. Poetka oddała głos Narcyzowi, który nie jest tutaj zapatrzoną w siebie człowiekiem, lecz mężczyzną, który próbuje znaleźć odpowiedź na pytanie o przyczyny swojej samotności. W ten sposób starożytny mit staje się punktem wyjścia do rozważań nad problemami bliższymi współczesnemu człowiekowi. W tym konkretnym przypadku być może chodzi o samotność człowieka wynikającą z odrzucenia lub niezrozumienia swojej sytuacji życiowej.</p>	1	
9.	<p><b>Nazwa motywu:</b> <i>danse macabre</i> (taniec śmierci)  <b>Rozstrzygnięcie i uzasadnienie:</b> Oba teksty realizują wskazany motyw w taki sam sposób. We fragmencie <i>Rozmowy Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> upersonifikowana Śmierć przechwala się, że pod jej kosę dostają się bez wyjątku wszyscy ludzie – chorzy i zdrowi, ubodzy i bogaci, głupi i mądrzy, młodzi i starzy. Na obrazie Adriaena van de Venne śmierć pojawia się obok starszej kobiety. Ta jednak niesie na plecach dziecko. Śmierć mogła przyjść albo po staruszkę, albo po dziecko, albo po oboje. Zabiera więc i starych, i młodych.  <b>Funkcja motywu w kulturze:</b> Motyw tańca śmierci pełnił funkcję dydaktyczną. Uzmysławiał człowiekowi, że wszyscy wobec śmierci są równi – bez względu na status majątkowy czy pochodzenie. Motyw dawał osobom postawionym niżej w hierarchii społecznej nadzieję, że w końcu swego życia zostaną potraktowani tak samo, jak wielmoże i władcy.</p>	1	
10.	<p><b>Nazwa nurtu:</b> filozofia epikurejska (epikureizm)  <b>Cytat z utworu Jana Kochanowskiego:</b>          Chcemy sobie być radzi?          Rozkaż, panie, czeladzi,          Niechaj na stół dobrego wina przynaszają,          A przy tym w złote gęśli albo w lutnią grają.</p> <p><b>Nazwa nurtu:</b> filozofia stoicka (stoicyzm)  <b>Cytat z utworu Jana Kochanowskiego:</b>          A nigdy nie zabłądzi,          Kto tak umysł narządzi,          Jakoby umiał szczęście i nieszczęście znosić,          Temu mężnie wytrzymać, w owym się nie wznosić</p>	1	

11.	<p><b>Tytuł książki biblijnej:</b> Księga Koheleta</p> <p><b>Uzasadnienie:</b> Utwór Daniela Naborowskiego wykorzystuje motywy zawarte w <i>Księdze Koheleta</i>. W tekście 1. jest mowa o przemijaniu i o tym, że temu prawu poddana jest każda ludzka jednostka. Kohelet zwraca uwagę na to, że umiera każdy – bez względu na to, czy jest mędrce, czy głupcem. Wszystkich czeka ten sam los – zapomnienie. Daniel Naborowski również podkreśla kwestię przemijania ludzkiego życia. Mowa jest o tym już w czterech pierwszych wersach utworu, gdzie podkreślony został upływ godzin. Następnie autor zwraca uwagę na śmiertelność ludzkiej jednostki, która „spada z rejestru” i już nigdy nie wraca.</p>	1	
12.	<p>1. Mikołaj Sęp Szarzyński, B 2. Jan Andrzej Morsztyn, C 3. Ignacy Krasicki, A, D</p>	1	
13.	<p>Adam Mickiewicz w III cz. <i>Dziadów</i> przedstawił martyrologię narodu polskiego, a konkretnie polskiej młodzi. Jest to widoczne w przywołanym fragmencie Widzenia ks. Piotra, gdzie car jest porównany do Heroda, zaś płynące jak rzeki drogi wypełnione są młodymi Polakami zesłanymi w głąb Rosji. Część z nich trafia do więzień („żelazna brama”), a część do prac w kopalniach, na katorgę („w te jamy”). Innym przykładem zobrazowania martyrologii narodu polskiego w III cz. <i>Dziadów</i> jest historia Cichowskiego opowiedziana w scenie Salon Warszawski. Cichowski został aresztowany. Był przetrzymywany w więzieniu, przesłuchiwany i torturowany. Gdy go uwolniono, okazał się być wyniszczonym fizycznie i psychicznie, odmienionym człowiekiem.</p>	1	
14.	<p><b>Postać:</b> Stanisław Wokulski</p> <p><b>Dowód:</b> Wokulski w młodości wziął udział w powstaniu styczniowym, za co został zesłany na Sybir, gdzie poznał Suzina. W trakcie rozwoju fabuły powieści Suzin pozostaje przyjacielem i współnikiem Wokulskiego. Dzięki Suzinowi Wokulski wyjeżdża do Paryża w interesach.</p> <p><b>Postać:</b> Ignacy Rzecki</p> <p><b>Dowód:</b> Ojciec Rzeckiego był żołnierzem i zwolennikiem Napoleona Bonaparte. Zaszczepił w synu miłość do bonapartyzmu. To spowodowało, że Rzecki do końca życia wierzył w powrót bonapartystów i potomka Napoleona, który wyzwoli Polskę. Poglądy Rzeckiego były często tematem dyskusji, które prowadził on np. z Kleinem.</p>	1	
15.	<p><b>15.1.</b></p> <p><b>Dowód 1.</b> Ojciec i Dziad wspominają w rozmowie czasy rabacji galicyjskiej z 1846 roku. W ten sposób Stanisław Wyspiański sugeruje, że tragiczne zdarzenia z przeszłości rzutują na współczesne mu relacje między chłopami a inteligencją. Trudno jest zapomnieć o krwawej przeszłości i z jej powodu nigdy nie dojdzie do pełnego porozumienia.</p> <p><b>Dowód 2.</b> Podczas rozmowy Kliminy z Radczynią okazuje się, że Radczyni zupełnie nie rozumie wsi i jej życia codziennego. Choć akcja <i>Weśela</i> rozgrywa się w listopadzie, Radczyni pyta Kliminę, czy na polach już posiano. Klimina wyprowadza Radczynię z błędu. Kobiety nie potrafią znaleźć wspólnego języka.</p> <p><b>Dowód 3.</b> Rozbieżne spojrzenie na wieś i chłopów ujawnia również dialog Czepca z Dziennikarzem. Czepiec podkreśla, że chłopci mają otwarte umysły – interesują się zdarzeniami na świecie, czytają gazety, są nawet gotowi do czynu („z takich jak my był Głowacki”). Dziennikarz natomiast chciałby widzieć wieś jako Arkadię, która wciąż jest „zaciszna i spokojna”. Jednocześnie Dziennikarz drwi z zainteresowania chłopów polityką. Bohaterowie nie mogą się porozumieć.</p>	2	

15. (c.d.)	<p><b>15.2.</b>  <b>Nazwa:</b> chłopomania  <b>Przykład:</b> Pan Młody wygłasza pochwały urody swojej żony. Przygląda się jej strojowi, jest zachwycony jej wyglądem. Przyrównuje pannę młodą do lalki zakupionej w Sukiennicach w Krakowie. Nie rozumie chłopskiej kultury – gdy pannę młodą cisną bućki, każe jej je zdjąć, co dla chłopki jest nie do wyobrażenia na weselu.</p>		
16.	<p><b>16.1.</b>  Przerwa-Tetmajer i Przybyszewski przedstawiają taką samą koncepcję artysty młodopolskiego. Przerwa-Tetmajer ukazuje artystów wznoszących się ponad filistrów, czyli zakłamanych mieszczan. To osoby dumne, pragnące sławy, patrzące z góry na tłum zwykłych śmiertelników, przekonane o swojej wyjątkowości i posiadany talentie („ogień przez Boga samego włożone”), dla których liczy się jedynie sztuka. Przybyszewski również zwraca uwagę, że artyści są jednostkami wolnymi, stojącymi ponad prawem i ponad tłumem zwykłych śmiertelników. Dla artysty powinna liczyć się jedynie sztuka, a nie służba społeczeństwu.</p> <p><b>16.2.</b>  <b>Nazwa środka:</b> wykrzyknienie  <b>Przykład:</b> <i>Eviva l'arte!</i>  <b>Funkcja w utworze:</b> Podkreśla emocjonalność wypowiedzi; że dla artystów liczy się wyłącznie sztuka.</p> <p><b>Nazwa środka:</b> personifikacja  <b>Przykład:</b> Nędza porывa za gardło i dusi.  <b>Funkcja w utworze:</b> Pozwala zobrazować trudne życie artystów, którzy często żyli w skrajnej biedzie.</p> <p><b>Nazwa środka:</b> metafora  <b>Przykład:</b> W piersiach naszych płoną / Ogień przez Boga samego włożone.  <b>Funkcja w utworze:</b> Metafora talentu poetyckiego pozwala podkreślić, że artyści czują się wybrańcami Boga.</p>	2	
17.	1. P, 2. P, 3. F, 4. P	1	
18.	<p><b>Rozstrzygnięcie:</b> Symbolika tańców zawartych w zakończeniu <i>Tanga Sławomira Mrożka</i> i <i>Pana Tadeusza</i> Adama Mickiewicza nie jest taka sama.  <b>Uzasadnienie:</b> W tekście 1. poświęconym <i>Tangu</i> jest mowa o tym, że w końcowych partiach tekstu pojawia się taniec zwycięstwa, co jest charakterystyczne dla ludów prymitywnych. Wiemy, że Edek zaprasza Eugeniusza do tanga po zamordowaniu Artura. Mężczyźni tańczą nad zwłokami Artura, Edek zaś wcześniej zakłada na siebie marynarkę zabitego chłopaka. Tango symbolizuje tutaj przejście władzy przez prymitywnego Edka, a cała scena jest ostrzeżeniem przed rządami dyktatorskimi, które będą sprawowane silną ręką.  W przytoczonym fragmencie <i>Pana Tadeusza</i> dostrzegamy piękno i powagę końcowego tańca. Podkomorzy zgodnie z dawnym obyczajem zaprasza do tańca młodą dziedziczkę i przyszłą pannę młodą, czyli Zosię, a następnie prowadzi cały taneczny korowód. Polonez jest ważnym elementem tradycji i wyrazem szlacheckiego stylu życia. Wyjątkowa okazja (zaręczyny Zosi i Tadeusza) została w ten sposób godnie uświetniona. Polonez w zakończeniu <i>Pana Tadeusza</i> jest też symbolem polskości i tożsamości narodowej oraz znakiem wspólnoty między ludźmi, którzy tańczą ze sobą.</p>	2	

19.	<p><b>Nazwa wydarzenia historycznego:</b> wprowadzenie stanu wojennego w Polsce w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r.</p> <p><b>Przykład 1.</b> Pojawienie się czołgów na ulicach Warszawy. Gdy profesor Andrews budzi się rankiem i spogląda przez okno, widzi czołg na osiedlu, co dla cudzoziemca było widokiem zupełnie zaskakującym. Czołgi, wozy opancerzone i wojsko na ulicach świadczyły o kontroli i siłowym podporządkowaniu społeczeństwa władzy.</p> <p><b>Przykład 2.</b> Przerwanie połączeń telefonicznych. Drugiego dnia pobytu w Warszawie profesor Andrews czekał na telefon od Goshy, która nie zadzwoniła. Próbował też bezskutecznie dodzwonić się dokądkolwiek. Kolejnego dnia telefon również nie działał. Dla Andrews'a była to kolejna absurdalna sytuacja. Władze przerwały połączenia telefoniczne, uniemożliwiając społeczeństwu komunikację.</p>	1	
20.	Wypracowanie	35	
<b>Łączna liczba punktów</b>		<b>60</b>	

## ARKUSZ 2

Temat 1.

### Człowiek w obronie wartości

Przykładowa realizacja tematu:

Na żółto zaznaczono 300 słów



Są ludzie, którzy potrafią wznieść się ponad własne dobro, wygodę czy poczucie bezpieczeństwa, aby stanąć w obronie wartości. Oczywiście, wartości są pojęciem szerokim, ale można wskazać kilka uniwersalnych, jak: ojczyzna, religia, życie innego człowieka, zbiór zasad obowiązujących w danej grupie społecznej, miłość, rodzina itd. Literatura często prezentuje portrety bohaterów, którzy w imię wartości oddali swoje życie lub w inny sposób poświęcili się dla wyższej sprawy.

Stając w obronie wartości, ludzie są w stanie oddać wszystko. Oznacza to, że, walcząc w imię wyższego dobra, nie obawiają się ofiarować własnego życia. Śmierć w obronie przekonań jeszcze bardziej uwzniośla ich czyn, sprawiając, że jawią się oni jako jednostki niezłomne. W obronie praw boskich stanęła Antygona z dramatu Sofoklesa. Sprzeciwiając się decyzji swego wuja Kreona, postanowiła pogrzebać ciało Polinejkesa. Zgodnie z wierzeniami starożytnych Greków pochówek był warunkiem, aby dusza zmarłego mogła przejść do świata podziemnego. Gdy nie można było urządzić pogrzebu, należało przynajmniej posypać ciało ziemią. Ten właśnie gest wykonała Antygona, by dusza jej zabitego brata zaznała spokoju. Dziewczyna poświęciła się dla Polinejkesa, bowiem za swój czyn została przez władcę skazana na zamurowanie w grocie, gdzie odebrała sobie życie. W imię wartości śmierć poniósł też tytułowy bohater *Pieśni o Rolandzie*. Walcząc z Saracenami w obronie religii chrześcijańskiej, króla Karola i Francji oraz honoru rycerskiego, oddał swoje życie w wąwozie Roncevaux. Oba przykłady pokazują, że ludzie są gotowi poświęcić swe życie, by walczyć o to, co jest dla nich wartością.

Walka o wartości nie musi kończyć się utratą życia. Nie oznacza to jednak, że będzie ona łatwa. Zwykle batalia w obronie słusznych spraw jest okupiona różnymi stratami. Przekonać mógł się o tym doktor Rieux z *Dżumy* Alberta Camusa. Dla niego najwyższą wartością było ludzkie życie, dlatego walkę o ratowanie każdego chorego traktował jako misję. Okupował ją codziennym zmęczeniem, czasem poczuciem bezsilności. Przez dżumę stracił też możliwość pożegnania się ze śmiertelnie chorą żoną. Dżuma zabrała mu też przyjaciela, Tarrou, który wraz z nim stanął do walki o ludzkie życie. Przykładów wielkiego poświęcenia dla wartości dostarcza też literatura polska. Andrzej Kmicic – po wewnętrznej przemianie – stanął do walki ze Szwedami w obronie ojczyzny. Tocząc bój o jej wolność, Kmicic poświęcał własne dobro. Dla ojczyzny odkładał spotkanie z ukochaną Oleńką. Walkę okupił również ranami i bliznami. To tylko niektóre postacie literackie, które za bój o wartości zapłaciły bardzo wysoką cenę.

Literatura jest doskonałym źródłem wiedzy nie tylko o tym, czym są wartości i jakie jest ich znaczenie dla człowieka. Teksty literackie ukazują przede wszystkim wzorce postępowania i skłaniają do zastanowienia się nad nimi. Jedni bohaterowie, jak Antygona i Roland, oddali w imię wartości swoje życie. Inni, jak Rieux i Kmicic, stanęli do walki o swoje ideały ze świadomością, że będzie ona okupiona osobistymi stratami.

Temat 2.

**Co decyduje o kształtowaniu się światopoglądu człowieka?**

Przykładowa realizacja tematu:

Światopogląd to zespół przekonań i opinii człowieka o otaczającym świecie. Wpływ na jego kształtowanie może wywierać zespół różnorodnych czynników – od indywidualnych predyspozycji jednostki, przez gromadzone doświadczenia i spotykane osoby, po wychowanie odebrane w rodzinie. Prezentując portrety bohaterów, literatura często pokazuje proces kształtowania się światopoglądu tych jednostek. Z jednej strony światopogląd człowieka może być kształtowany poprzez zdarzenia, w których brał on udział, z drugiej strony zauważamy, że decydujący wpływ na poglądy danej osoby mogą mieć inni ludzie – ich słowa czy czyny.

Przekonania młodego człowieka dopiero kształtują się poprzez udział w różnych wydarzeniach, rozmowy z ludźmi, nowe doświadczenia. Poglądy na życie mogą stać się radykalne na przykład przez różne traumy. Z taką sytuacją spotykamy się w *Przedwiośniu* Stefana Żeromskiego. Cezary Baryka jeszcze podczas pobytu w Baku mógł przyjrzeć się skutkom rewolucji. Początkowo uległ propagandzie haseł rewolucyjnych, z czasem jednak przyszło otrzeźwienie. Podczas pobytu w Nawłoci ostrzegwał przyjaciela, Hipolita Wielosławskiego, przed buntem dworskiej służby, która za „srebrną papierośnicę” może rzucić się na swoich panów. Rozumiał mechanizm rewolucji i wiedział, że punktem zapalnym może być nawet drobnostka.

Wydarzenia historyczne ukształtowały również światopogląd młodych ludzi sportretowanych w III części *Dziadów* przez Adama Mickiewicza. Cierpienia, jakich doznają, oraz o których słyszą, przebywając w więziennej celi (w scenie I), sprawiają, że rodzi się w nich chęć zemsty na carskiej Rosji. Feliks w szyderczej piosence śpiewa o tym, że pragnie śmierci cara. Oba teksty kultury pokazują, jak aktualne zdarzenia mogą wpływać na kształtowanie się światopoglądu młodych ludzi.

Wpływ na przekonania człowieka mogą mieć także słowa lub czyny innych, np. członków rodziny, najczęściej rodziców. Taką sytuację spotykamy w *Dżumie* Alberta Camusa. Jean Tarrou początkowo był zafascynowany ojcem – zastępcą prokuratora generalnego. Wszystko zmieniło się, gdy chłopak zorientował się, że ojciec wydaje wyroki śmierci. Tarrou znienawidził go i postawił sobie za cel w życiu walkę ze śmiercią, ponieważ w jego mniemaniu nikt na nią nie zasługiwał. Było to przekonanie, które towarzyszyło Tarrou do końca. Zdarza się też, że ludzie mogą zupełnie przypadkowo wpłynąć na ugruntowanie się światopoglądu innej jednostki. Rodion Raskolnikow miał już swoje przemyślenia na temat lichwiarskiego procederu Alony Iwanowny. Podśluchana rozmowa między studentem a oficerem jedynie utwierdziła go w przekonaniu, że osoby takie jak lichwiarka żerują głównie na biednych ludziach i ich likwidacja byłaby korzyścią dla społeczeństwa. Oba przykłady pokazują, jak wielki udział w kształtowaniu się światopoglądu człowieka mają inni ludzie oraz doświadczenia życiowe.

Teksty literackie pokazują, że indywidualne spojrzenie na świat często formuje się w wyniku traumatycznych wydarzeń z okresu młodości, jak miało to miejsce w przypadku Cezarego Baryki i młodzieży z III cz. *Dziadów*, lub też w wyniku kontaktów z innymi osobami – bliskimi lub zupełnie przypadkowymi.